

מבוא לתקשורת המונים

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה ושלושה רבעים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	קטע לא מוכר	—	(14×3)	—	42 נקודות
פרק שני	—	שאלות מקיפות	—	(21×2)	—	42 נקודות
פרק שלישי	—	שאלות קצרות	—	(4×4)	—	<u>16 נקודות</u>
				סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – קטע לא מוכר (42 נקודות)

קרא את המאמר שבנספח.

ענה על שלוש מהשאלות 1-5 (לכל שאלה – 14 נקודות).

1. א. ציין והסבר שלושה מתפקידי התקשורת, על פי התאוריה המבנית-תפקודית.

(9 נקודות)

ב. המאמר שבנספח ממלא כמה תפקידי תקשורת.

הדגם מן המאמר שבנספח תפקיד תקשורת אחד שצינת בסעיף א ושהמאמר ממלא.

(5 נקודות)

2. א. ציין והסבר שתי מטפורות של התקשורת. (8 נקודות)

ב. הדגם מן המאמר שבנספח את שתי המטפורות של התקשורת שצינת בסעיף א.

(6 נקודות)

3. א. ציין והסבר את שלוש רמות ההשפעה של התקשורת. (8 נקודות)

ב. הדגם מן המאמר שבנספח שתי רמות השפעה של התקשורת. (6 נקודות)

4. א. הסבר מהו תהליך החברות, ומהו החלק של התקשורת בתהליך זה. (9 נקודות)

ב. על פי המאמר שבנספח, הדגם השפעה אפשרית אחת של תהליך החברות. (5 נקודות)

5. א. הגדר את המושג "חופש ביטוי". (6 נקודות)

ב. על פי המאמר שבנספח, האם רשת פייסבוק תורמת לחופש הביטוי או פוגעת בו?

נמק את תשובתך. (8 נקודות)

פרק שני – שאלות מקיפות (42 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 6-11 (לכל שאלה – 21 נקודות).

שים לב: שאלה 9 מותאמת לתכנית הלימודים במגזר הממלכתי.
שאלה 10 מותאמת לתכנית הלימודים במגזר הממלכתי-דתי.
שאלה 11 מותאמת לתכנית הלימודים במגזר הערבי.

6.

בשנה שעברה פורסמה באמצעי התקשורת הידיעה הזאת:

"התפרצות האבולה" הקשה בהיסטוריה.

ארגון הבריאות העולמי פרסם הצהרה כי מגפת האבולה שהתפרצה בעת האחרונה במערב אפריקה יצאה משליטה, והתקדמותה מהירה מאוד למרות המאמצים לבלום אותה. עד כה נדבקו בנגיף 763 בני אדם, ומהם מתו 476. שרי הבריאות של מדינות מערב אפריקה התאספו לוועידת חירום. 'התפרצויות כאלה אפשר לעצור', הבטיח ארגון הבריאות העולמי."

* מחלה קשה ומידבקת מאוד, שאין חיסון בפניה.

(מעובד על פי: סוכנויות ידיעות, 2/7/2014)

א.

על פי גלטונג ורוג'ה, ציין שלושה קריטריונים של חדשותיות שיש בידיעה שבפתיח לשאלה,

והדגם אותם מן הידיעה. (12 נקודות)

ב.

הסבר את המושג "עניין לציבור" ואת המושג "עניין ציבורי".

האם העיסוק במגפת האבולה הוא "עניין לציבור" או "עניין ציבורי"? נמק את תשובתך.

(9 נקודות)

7.

בקיץ 2014 נבחר הנשיא העשירי של מדינת ישראל. בחודשים שקדמו לבחירתו פורסמו בכל אמצעי התקשורת כתבות לא מחמיאות שעסקו בפרשיות מן העבר של מתמודדים לנשיאות. הכתבות הסעירו את הציבור וגרמו לכמה מן המועמדים להסיר את מועמדותם בטרם הגיע יום הבחירה. נשמעה טענה שהיו גורמים שהשתמשו בתקשורת כדי לגרום לפרישת מועמדים. ב-24 ביולי הושבע הנשיא במשכן הכנסת, בטקס מרשים ובמעמד אורחים חשובים מהארץ ומהעולם. ההשבעה שודרה בשידור חי לאזרחי ישראל.

א.

הסבר את הטענה המרכזית של אסכולת "קביעת סדר היום", והדגם את הקשר בין סדר היום

התקשורתי, הציבורי והפוליטי, כפי שהוא בא לידי ביטוי בפתיח לשאלה. (12 נקודות)

ב.

ציין את שלושת הסוגים של אירועי המדיה, לפי כ"ץ ודיין. איזה סוג אירוע הוא

השבעת הנשיא, המתוארת בפתיח לשאלה?

נמק את קביעתך. (9 נקודות)

8. העונה הראשונה של "אקס פקטור ישראל" הגיעה לסיומה. ר"פ זכתה בתכנית הראליטי לאחר שניצחה את המתמודדת עב"ז, על פי הצבעת הצופים בגמר. "תודה לכולם, למי שהצביע ולכל החברים מהפיליפינים", אמרה ר"פ בהתרגשות לאחר הזכייה. "תודה על ההזדמנות להשתתף ב'אקס פקטור'". הזוכה, בת 47 מהפיליפינים, היא עובדת זרה בישראל, מתגוררת בתל אביב ומשמשת מטפלת סיעודית. מאז מבחן הבמה (אודישן) הראשון שלה נחשבה לאחת המתמודדות הבולטות.

(מעובד על פי בוקר, ר', [14/1/2014] "הזוכה ב'אקס פקטור': ר"פ", אתר **ynet**)

א. ניגר ויוסמן, במאמרם "אשליית הבחירה הדמוקרטית", ממיינים את תכניות המציאות (ראליטי), לשלושה סוגים:

- תכניות מבוססות אירועים.
 - תכניות מבוססות הפקה ומשתתפים.
 - תכניות מבוססות משוב.
- עם איזה משלושת הסוגים נמנית התכנית "אקס פקטור"? נמק את תשובתך.
- (11 נקודות)

ב. הסבר מהי "חדשה קשה" ומהי "חדשה רכה".

האם הידיעה שבפתיח היא "חדשה קשה" או "חדשה רכה"? נמק את תשובתך.

(10 נקודות)

שאלה 9 מותאמת לתכנית הלימודים במגזר הממלכתי.

9. בפרסומת טלוויזיה לחברת טלפונים סלולריים נראית קשישה שמתלוננת כי הטלפון הסלולרי שלה נגנב. ברקע נשמעת מוזיקה של סרטי מתח. אישה צעירה שנמצאת בביתה אומרת: "הנכד שלך שוטר, לא? אז תחקרו". הקשישה מגיבה בבוז, אך הנכד השוטר מרכיב משקפי שמש כהים ויוצא ל"חקירה". הוא עולה אל גג הבית, מוצא שם שתיים מן הנכדות של הקשישה ומאשימן בגנבה. אחת הנכדות עונה לו בציניות: "עלית עליי, שרלוק". הנכד השוטר בודק בהפגנתיות ובדקדקנות את התיקים והארנקים של כל הנוכחים בבית. אחד הנכדים אומר לקשישה: "יאללה סבתא, תקני טלפון חכם חדש", ומפרט את ההצעה של חברת הטלפונים הסלולריים. הקשישה עונה לו: "מה, אני מהמעושרות [סדרת טלוויזיה העוסקת בנשים עשירות]?!". באותו הרגע הטלפון של הקשישה מצלצל, והיא שולפת אותו מתוך שמלתה ואומרת: "לא עכשיו, אני בחקירה!". בשלב זה קריין מכריז כי "זה הזמן לסמרטפון חדש של [שם החברה]".

- א. ציין והדגם שתי דרכי שכנוע של פרסומות, הבאות לידי ביטוי בפרסומת המתוארת בפתיח לשאלה. (11 נקודות)
- ב. על פי הפרסומת המתוארת בפתיח לשאלה, ציין והדגם את מרכיבי המודל הלינארי של לאסוול. (10 נקודות)

שאלה 10 מותאמת לתכנית הלימודים במגזר הממלכתי-דתי.

10. לפניך פשקוויל שפורסם על לוחות מודעות בשכונות חרדיות.

[illegible]

א. ציין שלושה ממאפייני הפשקוויל, והדגם שניים מהמאפיינים שצינת מן הפשקוויל שבראש השאלה. (12 נקודות)

ב. ציין שני נושאים שבהם פשקווילים עוסקים, והדגם אתך מהם מן הפשקוויל שבראש השאלה.
(9 נקודות)

שאלה 11 מותאמת לתכנית הלימודים במגזר הערבי.

11. ערוצי הבידור של הלוויין, כגון ערוץ mbc1, הם צעד חדש בדרך של תכניות הבידור בעולם הערבי. ערוצים אלה הביאו לשיפור ניכר של תכניות הבידור, הן מבחינת התוכן הן מבחינת העיצוב.

א. סווג את ערוץ mbc1 על פי שתיים מדרכי הסיווג והמיון של ערוצי הטלוויזיה הערביים (סוג הבעלות, סוג התכנים, סוג השידור). (9 נקודות)

ב. הסבר יתרון אחד וחיסרון אחד של ערוצי הבידור של הלוויין בעולם הערבי.

(12 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק שלישי: שאלות קצרות (16 נקודות)

ענה על שאלה 12.

12. ענה על ארבעה מהסעיפים א-ז (לכל סעיף – 4 נקודות).

א. לפניך תצלום עיתונאי.

(צלם: חמיד אבר-מוח')

האם זהו "תצלום חדשות" או "תצלום מגזיני"? נמק את תשובתך.

ב. הסבר את הטענה המרכזית בתאוריית "אובדן הילדות" של ניל פוסטמן.

ג. הסבר מהו "מודל תקשורת מעגלי" (מודל דה-פלר), והבא דוגמה לתהליך המתאים למודל זה.

ד. הסבר מהו "רעש תקשורתי", והבא דוגמה לרעש כזה.

ה. עובדי מפעל ציבורי החליטו לשבות במחאה על ששכרם לא שולם בזמן. הם חדלו לעבוד,

התבצרו במפעל וחסמו את הדרכים המובילות אליו.

מהו סוג החדשות שבא לידי ביטוי בידיעה שבפתיח – "חדשות סדר" או "חדשות אי-סדר"?

נמק את תשובתך.

ו. ציין שלושה מקורות לתצלומים עיתונאיים.

ז. אחד משרי הממשלה מסר לעיתונאי מידע סודי מתוך ישיבת ממשלה. העיתונאי פרסם

את המידע הסודי שהגיע לידיו.

האם שר זה הוא מקור מידע "רשמי" או "לא רשמי", והאם הוא מקור "מוסמך"

או "לא מוסמך"? נמק את תשובתך.

בהצלחה!

נספח – קטע לא מוכר

פייסבוק

(מעובד על פי: שמיר, ט', מוסף כלכליסט, 31/7/2014)

קללות, סגירת עמודים, קריאות לחרם, לאלימות פיזית. זירת הקרב הווירטואלית מעוררת מחשבות קשות על האלימות ועל חופש הביטוי בחברה הישראלית. בניסיון להבין איך הגענו עד הלום, מומחי תקשורת מובילים מסבירים: רשת פייסבוק משקפת את המציאות אבל גם יוצרת אותה. ההקצנה היא נגזרת הכרחית של הטכנולוגיה, אבל גם של האופי האנושי הבסיסי.

בוקר אחד נעלמו מקיר הפייסבוק שלי כל התינוקות והחיות החמודות. הסתלקו הקליפים המרגשים, ההזמנות למסיבות, ה"סלפים" מהחופשות. בבת אחת נעשה הקיר שלי לזירת התגוששות. הפצצות נחתו בלי הפסקה מכל הכיוונים. מצד אחד, נשמעו קריאות: "זו האמת!" או "שתפו! העולם חייב לראות!", ומצד אחר זעקו: "הזוועה הגיעה לממדים שכבר אי-אפשר לשאת!" ומיד אחר כך "ארבע דקות שיפתחו לכם את הלב – שתפו!".

המייצגים של צד אחד איחלו לצד האחר מגוון מחלות ופגיעות; ובתגובה הם כונו "אספסוף" ו"מטורפים". המייצגים את הצד הראשון פתחו עמודי פייסבוק שמטרתם להחרים את מתנגדיהם, ויצאו ל"מסע ציד" בדרישה לפטר אנשים בעקבות סטטוסים שפרסמו; הצד השני פרסם התבטאויות פְּרֹדִיות על הצד הראשון, והכריז שהגיעו הסוף של המדינה וקץ הדמוקרטיה. כל אחד מן הצדדים ניסה לצעוק חזק יותר מהאחר.

מה פשר ההתלקחות ברשתות החברתיות בישראל בחודשים האחרונים? מה פשר האלימות? מה גרם להקצנה? האם אמצעי התקשורת החדשים משנים את דרך החשיבה שלנו, את הרגשות ואת הפעולות שלנו? האם הם משנים את החברה? פרופ' קרין נהון, חוקרת מאוניברסיטת וושינגטון טוענת כי "רשתות חברתיות הן מעין שיקוף של החברה. אבל [הן] גם מעצבות את המציאות ויוצרות תהליכים. אני לא מדברת על האלימות שנראתה בהפגנות, אלא על האלימות שברשת, שבאה לידי ביטוי גם בהלבנת פני אנשים בפומבי ובקריאה לפטרם".

לדברי פרופ' נהון, המרחק בין סובלנות ונתינת מרחב למגוון דעות ובין סתימת פיות התקצר מאוד בעת האחרונה. האלימות, הן המילולית הן הפיזית, גרמה לאנשים להירתע ולחשוב פעמיים לפני הבעת דעתם. יש בכך סכנה גדולה. חופש ביטוי הוא אחד הגלגלים המניעים את הדמוקרטיה.

ד"ר דוד גורביץ', מבית הספר לתקשורת במכללה למנהל, מסכים: "אין ספק שהטכנולוגיה הזאת מעודדת שיח מסוג מסוים, בשל האנונימיות, הפתיחות וחוסר הצנזורה. היא מעודדת שערורייה, חשיפה והקצנה. הרשת החברתית מאפשרת פורקן ליצרים בעוצמה החזקה ביותר. אי-אפשר לכתוב בה "פוסט" מתון שמתחיל ב'מצד אחד' וממשיך ב'מצד שני', כי זה לא מעניין".